

derneleşme düşüncesinin özgül koşullarında aramamız gerekiyor.

Aradan geçen bir buçuk asırda modernleşme yönünde önemli dönüşümler yaşanmış olsa da modernleşme düşüncesinin temsilcilerinin toplum karşısındaki konumları esas olarak aynı kalmıştır. Toplumun çağın gereklerine ayak uydurması, geleceğe yönelik bir proje olarak kalmaya devam etmiş, bu da yeni kuşaklara bakışı belirleyen temel unsur olmayı sürdürmüştür. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde eskiye göre değişen en önemli etken, bu hedeflerin ortaya konmasındaki kısıtlamaların kalkmış olması ve devrimci-radikal bir isteme dönüşmüş olmasıdır. Sözgelimi 1897 yılında **Çocuklara Rehber** dergisi (Leman Hanım ve A. Mithat Efendi'nin çıkardığı bir dergi) geleneksel yapılara karşı çıktığı için tutucu çevrelere basılmış ve derginin yayımına engel olunmuştur. Cumhuriyet döneminde güç dengeleri böyle bir saldırıya izin vermeyecek biçimde değişmiştir.

Toplumsal koşullardaki böylesi değişimlerin yanı sıra edebiyat çizgisinde de tarihsel sürecin gereği değişimler yaşanmıştır. Önceleri çocuğa sunulan edebiyatta eğitim amacı ve içerik tek başına rol oynamış, çocuğa uygunluğuna pek dikkat edilmemiştir. Seslenen kitle çocuklardan önce ana babalar ve öğretmenlerdir. Kitapların iletilerinin açık seçik olması tercih edilmektedir. Metinlerde çizimler, resimler yer almamaktadır. Çocuğa oyun değil, çalışma, öğrenme tavsiye edilmektedir. Cumhuriyet döneminde toplumsal düzlemde modernleşme ve eğitim istemleri tartışılmaz gerekler olarak sunulurken edebiyat düzleminde eğitimin içeriği daha yumuşak hale gelmiştir. Öğretici ileti geri plana çekilmiş, öykü öne çıkmıştır. Eğitimin eğlendirme yoluyla yapılması, dolayısıyla çocuğun düşün dünyasına yer verilmesi düşüncesi sonraları ortaya çıkmıştır. Edebiyat tarihi açısından böyle bir önemli gelişme olurken, çocuk edebiyatının işlevi konusundaki anlayış günümüze kadar aynı kalmıştır. Bugün yeni bakış açıları kendine zemin edinmeye çalışmakla birlikte, bu anlayış egemenliğini sürdürmektedir.

Türkiye'nin kültür tarihinin ana belirleyeni, modernist istemle toplumsal durum arasındaki uyumsuzluk olagelmıştır. Toplumsal gelişmenin sürekli yetersiz olarak algılanması, aynı istemin, gelişimin her döneminde tarihsel gereklilik olarak öne sürülmesinin de nedeni olmuştur. Çocuk edebiyatı bu ilişkinin belki de en açık seçik gözlenebileceği alan olarak karşımıza çıkmaktadır. V. Nedim